

## **DAŇOVÉ ÚNIKY A JEJICH DOPAD NA PŘÍJMOVOU STRÁNKU VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ**

TAŘÁNA ŠPÍRKOVÁ

Právnická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

### **Abstract in original language**

Daňové trestné činy jsou významnou skupinou trestných činů hospodářských. Představují krajní prostředek řešení daňových úniků, které významně ohrožují fiskální zájmy státu. Cílem příspěvku je právně vymezit problematiku daňových příjmů a přiblížit čtenáři jejich ohrožení daňovými úniky v kontextu daňových trestných činů.

### **Key words in original language**

Daňové příjmy; daňový únik; daňové trestné činy.

### **Abstract**

Tax criminal offences belong to a significant group of economic criminal offences. They represent ultima ratio to a solution of tax avoidance that eminently threaten a state fiscal interests. The author's aim in this article is to provide a complex view on a problems of tax revenues and their reduction by tax avoidance.

### **Key words**

Tax revenues; tax avoidance; tax criminal offences.

Daňové příjmy tvoří podstatnou část příjmové stránky veřejných rozpočtů. Státní rozpočet na rok 2010 počítá s celkovými příjmy 1 022 219 350 a celkovými výdaji 1 184 919 350, přičemž s ohledem na výše uvedené bude tvořit schodek státního rozpočtu 162 700 000 (všechny údaje jsou tisících Kč).<sup>1</sup> K 31. 10. 2010 dosahovaly příjmy státního rozpočtu 834, 51 mlr. Kč, přičemž k tomuto datu z nich příjmy daňové tvořily částku 719, 18 mlr. Kč.<sup>2</sup>

Daňové výnosy však nekončí pouze ve státním rozpočtu. Z hlediska rozpočtového určení daně z přidané hodnoty, daní spotřebních, daní z příjmů, daně z nemovitostí a daně silniční, je stěžejní zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s tímto právním předpisem lze konstatovat, že výnos některých

---

<sup>1</sup> [http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakon\\_o\\_sr\\_52423.html](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakon_o_sr_52423.html) (20. 11. 2010)

<sup>2</sup> [http://www.cnb.cz/cs/statistika/vladni\\_fin\\_stat/](http://www.cnb.cz/cs/statistika/vladni_fin_stat/) (20. 11. 2010)

daní plyne kromě státního rozpočtu i do rozpočtů územních samosprávných celků a státního fondu.

Dle současné právní úpravy se rozděluje krajům 8,92 procenta a obcím 21,4 procenta z celostátního hrubého výnosu sdílených daní. Těmi jsou daň z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, daň z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby, daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob. Silniční daň je příjmem Státního fondu dopravní infrastruktury, přičemž do tohoto fondu plyne také 9,1 % celostátního hrubého výnosu spotřební daně z minerálních olejů. Daň z nemovitostí je příjmem pouze rozpočtu obce.<sup>3</sup>

V roce 2009 připadlo ze skutečného celostátního výnosu daní na státní rozpočet 71,3 % (485,4 mld. Kč). Podíl rozpočtů územně samosprávných celků činil 26,5 % (180,3 mld. Kč, z toho na daňové příjmy obcí připadlo 136,5 mld. Kč, kraje získaly do svých rozpočtů 43,8 mld. Kč). Státnímu fondu dopravní infrastruktury bylo z celostátního daňového inkasa převedeno 14,9 mld. Kč, tj. 2,2 % (z daně z minerálních olejů 7,2 mld. Kč, ze silniční daně 4,8 mld. Kč a dálničních poplatků 2,9 mld. Kč).<sup>4</sup>

V kontextu výše uvedeného zákona bych upozornila na zahájení příprav nového zákona o rozpočtovém určení daní, jehož hlavní teze byly ze strany ministra financí Miroslava Kalouska představeny v měsíci listopadu 2010. Ministerstvo financí v něm hodlá snížit současný rozdíl mezi nejhudšími obcemi a nejbohatšími městy ve výnosu sdílených daní na jednoho obyvatele. V současnosti činí tento rozdíl až 4,5násobek. Ministerstvo také navrhuje nastavit rovné podmínky pro financování statutárních měst. U Prahy by ovšem byl zaveden zvláštní příjmový koeficient, protože hlavní město je zároveň krajem. Ke zmírnění rozdílu by měly být využity prostředky z národních dotačních programů, které, jak uvedl ministr financí, jsou administrativně náročné a málo efektivní. Mezi další diskutovaná témata patří rovněž rozšíření či zúžení portfolia sdílených daní, omezené rozšíření počtu kritérií, podle kterých se daňový výnos přerozděluje mezi obce (např. demografická struktura, počet žáků základních škol, rezidenční rozloha) a definice „záklopy“, tj. obce a kraje budou automaticky participovat na kladných i záporných efektech spojených s ekonomickým vývojem, ovšem participace na efektech vyplývajících z legislativních změn

---

<sup>3</sup> Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém ručení daní), ve znění pozdějších předpisů.

<sup>4</sup> [http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2009\\_C\\_pdf.pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2009_C_pdf.pdf) (20. 11. 2010)

bude podléhat politickému rozhodnutí (např. dodatečný výnos získaný zvýšením sazby DPH směřovat na úhradu penzijní reformy) atd.<sup>5</sup>

Fiskální zájem státu na daňových příjmech je ohrožen daňovými úniky. Krajní prostředek pro řešení daňových úniků představuje právo trestní, které vymezuje daňové trestné činy jako významnou skupinu trestných činů hospodářských. Daňové trestné činy jsou obtížně prokazatelné a k vyvození trestní odpovědnosti nepřispívá ani komplikovanost právní úpravy daňové soustavy. Daňové trestné činy a s nimi související daňové úniky se proto obecně vyznačují vysokou mírou latence. Zisky dosažené touto činností jsou obrovské, čemuž mnohdy odpovídá i velká sofistikovanost jejich pachatelů.

Mezi daňové trestné činy dle platné trestní právní úpravy zařazujeme trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§240), neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§241), nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§243), porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží (§244), padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti (§245).<sup>6</sup>

Z hlediska výše daňových úniků bych akcentovala trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, který je i s ohledem na historický kontext považován za základní daňový trestný čin.<sup>7</sup> V roce 2009 bylo evidováno na 422 trestných činů zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby se způsobenou škodou 2,7 mlr. Kč. V roce 2008 dosáhla způsobená škoda dokonce 6,4 mlr. Kč při počtu 725 zjištěných trestných činů. Absolutního maxima v posledních deseti letech bylo dosaženo v roce 2005, kdy se škoda způsobená pachatelem této trestné činnosti vyšplhala na necelých 7 mlr. Kč. Pokud se podíváme na daňové úniky, jež byly v souvislosti s tímto trestným činem spáchány v roce 2010, zjistíme, že v období od 1. 1. 2010 do 31. 10. 2010 bylo zjištěno na 538 skutků, vyšetřováno a stíháno je celkem 449 osob při zjištěné škodě 3 881 656 tis. Kč.<sup>8</sup>

Z hlediska výskytu i způsobené škody je dále významný trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Škoda způsobená páčáním tohoto trestného činu je poměrně vysoká, i když zdaleka nedosahuje hodnot škod způsobených páčáním

---

<sup>5</sup> [http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove\\_zpravy\\_ministerstva\\_58794.html](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_ministerstva_58794.html) (25. 11. 2010)

<sup>6</sup> Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

<sup>7</sup> Trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby také jako jediný z platných daňových trestných činů existoval v naší právní úpravě již před rokem 1989.

<sup>8</sup> <http://www.policie.cz/web-informacni-servis-statistiky.aspx> (20. 11. 2010)

trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby. V období od 1. 1. 2010 do 31. 10. 2010 bylo zjištěno na 587 skutků, vyšetřováno a stíháno je celkem 293 osob při zjištěné škodě 180 222 tis. Kč.<sup>9</sup>

U ostatních daňových trestných činů nedosahují způsobené škody výše uvedených rozsahů. Kupříkladu u trestného činu porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží dosáhla způsobená škoda za období od 1. 1. 2010 do 31. 10. 2010 výše 2 740 tis. Kč. Raritou mezi daňovými trestnými činy ohledně dlouhodobě téměř nulového výskytu je trestný čin nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení, když tento rok nebyl zatím zjištěn ani jeden případ spáchání tohoto trestného činu a v loňském roce byl pouze jediný případ tohoto trestného činu dodatečně objasněn.<sup>10</sup>

Daňové úniky představují, společně s ostatními hospodářskými trestnými činy, pro stát závažný problém. Škody způsobené tímto druhem kriminality jsou značné. V loňském roce dosáhly škody způsobené v důsledku hospodářské kriminality 15,7 mld. Kč, a to loňský rok byla škoda způsobená touto trestnou činností nejnižší za posledních deset let. V letošním roce byla v období od 1. 1. 2010 do 31. 10. 2010 způsobena hospodářskými trestnými činy škoda 12, 139 mld. Kč.<sup>11</sup>

Jsem přesvědčena, že boj proti daňovým únikům by se měl odehrávat také v rovině jiných právních odvětví než je právo trestní. Více než kdekoliv jinde by se u daňových trestných činů nemělo zapomínat na pomocnou úlohu trestní represe, což znamená, že na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech. Primární zamezení daňovým únikům by mělo být zajištěno v rámci bezvadné právní úpravy daňových a souvisejících právních předpisů a právní úpravou sankcí v rámci daňového řízení. Paradoxně právě netrestní právní úprava mnohdy otevírá pachatelům cestu k daňovým únikům a složitost netrestní daňové legislativy a neefektivnost daňového řízení jsou jedny z faktorů, které zvyšují množství daňových úniků a jejich častou latenci.

#### **Contact – email**

*tatana.spirkova@upol.cz*

---

<sup>9</sup> <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-197869.aspx> (20. 11. 2010)

<sup>10</sup> <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-327216.aspx> (20. 11. 2010)

<sup>11</sup> <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-197869.aspx> (20. 11. 2010)